

ACCOUNTING FOR INVESTMENT

Pongprot Chatraphorn^{1*}, Kriengkrai Boonlert-U-Thai¹, Prapaporn Kiattikulwattana¹

¹Faculty of Commerce and Accountancy Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

ABSTRACT

This article aims to explain the accounting for investment in debt and equity security based on Thai Accounting Standard No. 105 “Accounting for Investment in Debt and Equity Security.” In addition, the article provides current accounting practices for the investment in common stock of a company based on Thai Accounting Standard No. 105, as well as Thai Accounting Standard No. 27 (Revised 2552) “Consolidated and Separate Financial Statements” and Thai Accounting Standard No. 28 (Revised 2552) “Investment in Associates.” The article also shows the effects to the financial statements including the statement of financial position and the comprehensive income statement from the accounting method based on Thai Accounting Standard No. 105.

Keyword: Accounting, investment

---

*Corresponding author: E-mail address: pongprot@acc.chula.ac.th

การบัญชีสำหรับเงินลงทุน

พงศ์พรต นัฏราภรณ์¹, เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย¹, ประภาภรณ์ เกียรติกุลวัฒนา¹

¹คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

บทคัดย่อ

บทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการลงทุนในตราสาร (หลักทรัพย์) ไม่ว่าจะเป็นตราสารประเภทหนี้หรือตราสารประเภททุนซึ่งมีมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องคือ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการลงทุนในหุ้นสามัญของบริษัท ซึ่งมีวิธีการบัญชีปัจจุบันตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 รวมถึงมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 27 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 28 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม รวมทั้งผลกระทบต่องบการเงินทั้งงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จจากวิธีการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 ด้วย

คำสำคัญ: การบัญชี, การลงทุน

บทนำ

การลงทุนในตราสารต่างๆ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะหาผลตอบแทนให้กับเงินสดคงเหลือจากการดำเนินธุรกิจในช่วงเวลาหนึ่งๆ หรืออาจเพื่อวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ เช่น กิจการการลงทุนในตราสารทุนเพื่อที่จะมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญหรือมีอำนาจควบคุมกิจการที่ถูกลงทุน เป็นต้น ดังนั้นในทางบัญชี จึงพิจารณาว่าเงินลงทุนเป็นสินทรัพย์ที่กิจการมีไว้เพื่อเพิ่มความมั่งคั่งให้กับกิจการไม่ว่าจะอยู่ในรูปของส่วนแบ่งที่จะได้รับ (เช่น ดอกเบี้ยค่าสิทธิและเงินปันผล) ในรูปของราคาที่เพิ่มขึ้น หรือในรูปของประโยชน์อย่างอื่นที่กิจการได้รับ (เช่น ประโยชน์ที่ได้รับจากความสัมพันธ์ทางการค้า) โดยเงินลงทุนไม่รวมถึงสินค้างคงเหลือ และที่ดิน อาคารและอุปกรณ์

ตราสารหนี้ (Debt securities) เป็นสัญญาที่ระบุว่าจะผู้ออกตราสารมีภาระผูกพันทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะต้องจ่ายเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นให้แก่ผู้ถือตราสารตามจำนวนและเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยชัดเจนหรือโดยปริยาย การลงทุนในตราสารหนี้ที่ผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทน

จากการลงทุนในรูปของ ดอกเบี้ยรับ (Interest revenue) ที่คำนวณตามสัดส่วนของเวลาที่ถือตราสารดังกล่าว ตัวอย่างของตราสารหนี้ได้แก่ หนี้กู้ (Bonds payable) เป็นต้น ส่วนตราสารทุน (Equity securities) เป็นสัญญาที่แสดงว่าผู้ถือตราสารมีความเป็นเจ้าของในส่วนได้เสียคงเหลือของกิจการที่ไปลงทุน ตัวอย่างของตราสารทุนได้แก่ หุ้นสามัญ (Common stock) หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred stock) เป็นต้น การลงทุนในตราสารทุนนั้นผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินปันผลรับ (Dividends revenue)

การบัญชีสำหรับเงินลงทุนประเภทต่างๆ โดยเฉพาะในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดนั้น มีความสำคัญต่อการจัดทำงบการเงินของกิจการ เนื่องจากเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ ณ วันที่ในงบการเงิน และเป็นการเพิ่มความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจให้กับงบการเงินด้วย นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมตามมาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับที่ 27 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ และมาตรฐาน

การบัญชี ฉบับที่ 28 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม นั้น จึงเป็นที่มาของบทความฉบับนี้ เพื่อเป็นการสรุปการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย

วัตถุประสงค์ของเงินลงทุน

กิจการที่ลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน มักมีเหตุผลการลงทุนอยู่ 3 ประการ คือ (1) เปลี่ยนสภาพเงินสดส่วนเกิน (Excess cash) ไปเป็นเงินลงทุนเพื่อสร้าง

ผลตอบแทนที่สูงขึ้น (2) เป็นองค์ประกอบหลักในการดำเนินงาน เช่น ตั้งกองทุนรวม (Mutual funds) หรือกองทุนบำเหน็จบำนาญ (Pension funds) เพื่อหารายได้หลักจากการบริหารเงินกองทุน หรือ (3) เพื่อเสริมกลยุทธ์ของกิจการในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าหรือสร้างความได้เปรียบทางการค้า อาทิเช่น การลงทุนในบริษัทคู่แข่ง บริษัทจำหน่ายวัตถุดิบหรือสินค้าและบริษัทลูกค้า เป็นต้น

การจัดประเภทเงินลงทุน

เงินลงทุน¹ ในตราสารหนี้และตราสารทุนสามารถแยกพิจารณาเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ประเภทตราสาร	ประเภทเงินลงทุน			
	หลักทรัพย์เพื่อค้า	หลักทรัพย์เพื่อขาย	ตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	เงินลงทุนทั่วไป
ตราสารหนี้ทุกชนิด	X	X	X	
ตราสารทุนในความต้องการของตลาด	X	X		
ตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด				X

- หมายเหตุ**
- * เงินลงทุนในตราสารทุนต้องจัดประเภทตามที่ระบุไว้ข้างต้น เว้นแต่ตราสารทุนนั้นเป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อย (เช่น การลงทุนเกินกว่าร้อยละ 50) บริษัทร่วม (เช่น การลงทุนตั้งแต่ร้อยละ 20 แต่ไม่เกินร้อยละ 50) หรือกิจการร่วมค้า
  - ** หมายถึงเงินลงทุนในตราสารทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด ทำให้กิจการไม่สามารถจัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า (ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้) หรือหลักทรัพย์เพื่อขายได้

การลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนข้างต้นอาจจัดประเภทเป็นระยะสั้นหรือระยะยาวขึ้นอยู่กับความตั้งใจของกิจการ หากกิจการตั้งใจจะถือไว้ไม่เกิน 1 ปี ถือเป็นเงินลงทุนชั่วคราว ตัวอย่างเช่น หลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป และตราสารหนี้ที่จะครบกำหนด

ภายใน 1 ปี ในกรณีที่กิจการจะถือไว้เกิน 1 ปี ให้ถือเป็นเงินลงทุนระยะยาว ตัวอย่างเช่น หลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป ตราสารหนี้ที่จัดประเภทเป็นหลักทรัพย์เพื่อขายและตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด

¹เงินลงทุนบางชนิดมีเอกสารสิทธิในรูปของใบหุ้นหรือเอกสารอื่น ในขณะที่บางชนิดไม่มีเอกสารสิทธิ เงินลงทุนอาจอยู่ในรูปของเงินให้กู้ยืม (ที่ไม่ใช่หนี้การค้าระยะสั้นและระยะยาว) หรืออยู่ในรูปของส่วนได้เสียในผลการดำเนินงานของกิจการอื่น เช่น หุ้นทุน ในมาตรฐานฉบับปัจจุบัน เงินลงทุนจึงหมายถึง เงินลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน โดยไม่รวมถึงเงินลงทุนในสินทรัพย์ชนิดอื่น เช่น ทองเพชร หรือสินค้าเกษตรที่อยู่ในความต้องการของตลาด

วิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุน

วิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในหลักทรัพย์มี 2 วิธี คือ วิธีราคาทุน (Cost method) และวิธีส่วนได้เสีย (Equity method) วิธีราคาทุนเป็นวิธีการบัญชีสำหรับกิจการที่ลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ จะรับรู้มูลค่าเริ่มแรกของเงินลงทุนด้วยราคาทุนที่ซื้อเข้ามาซึ่งประกอบด้วยจำนวนเงินที่จ่ายซื้อหลักทรัพย์นั้นและรายจ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการซื้อหลักทรัพย์ เช่น ค่านายหน้า ค่าธรรมเนียมในการซื้อหลักทรัพย์ และภาษีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ต้องไม่รวมต้นทุนทางการเงิน ต้นทุนทางการบริหาร หรือต้นทุน

ทางอ้อมอื่นๆ หลังจากที่เกิดการบันทึกเงินลงทุนเริ่มแรกแล้ว กิจการที่ลงทุนในหลักทรัพย์จะรับรู้รายได้จากการลงทุนดังกล่าวในรูปขอเงินปันผลรับ (สำหรับหลักทรัพย์ประเภทหุ้น) หรือดอกเบี้ยรับ (สำหรับหลักทรัพย์ประเภทหนี้) ตัวอย่างเช่น วันที่ 1 ตุลาคม 25X5 บริษัท หนึ่ง จำกัด ซื้อตราสารทุน (หุ้นสามัญ) ของบริษัท กิจเจริญ จำกัด จำนวน 100 หุ้น ราคาหุ้นละ 200 บาท และจ่ายค่านายหน้าและค่าธรรมเนียมการซื้อหลักทรัพย์ 0.5% เป็นเงินสด การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

1 ต.ค. 25X5	เงินลงทุนในตราสารทุน	20,100	
	เงินสด		20,100
	บันทึกการซื้อหุ้นสามัญของบริษัท กิจเจริญ จำกัด		
	จำนวน 100 หุ้นๆ ละ 200 บาท รวมค่านายหน้า		
	และค่าธรรมเนียม $100 \times 200 \times 0.5\% = 100$ บาท		

ต่อมาในวันที่ 1 ธันวาคม 25X5 บริษัท กิจเจริญ จำกัด จ่ายเงินปันผลหุ้นละ 23 บาท การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

1 ธ.ค. 25X5	เงินสด	2,300	
	เงินปันผลรับ		2,300
	บันทึกการรับเงินปันผลจากบริษัท กิจเจริญ จำกัด		
	จำนวน 100 หุ้นๆ ละ 23 บาท		

ตามวิธีราคาทุนนี้ เมื่อกิจการได้รับเงินปันผลจากหลักทรัพย์ที่ลงทุนไปนั้น กิจการจะบันทึกการรับเงินปันผลดังกล่าวเป็นรายได้ในงบกำไรขาดทุนของงวดนั้น หลักจากนั้น วันที่ 15 ธันวาคม 25X5 บริษัท หนึ่ง จำกัด ขายหุ้นสามัญของบริษัท กิจเจริญ จำกัด ในราคาหุ้นละ 210 บาท และจ่ายค่านายหน้าและค่าธรรมเนียมการขายหลักทรัพย์อีก 0.5% เป็นเงินสด การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

15 ธ.ค. 25X5	เงินสด	20,895	
	เงินลงทุนในตราสารทุน		20,100
	กำไรจากการขายตราสารทุน		795
	บันทึกการขายหุ้นสามัญของบริษัท กิจเจริญ จำกัด		
	จำนวน 100 หุ้นๆ ละ 210 บาท หักค่านายหน้า		
	และค่าธรรมเนียม $100 \times 210 \times 0.5\% = 105$ บาท		

วิธีส่วนได้เสีย (Equity method) หมายถึง วิธีการบัญชีซึ่งกิจการที่ลงทุนในหลักทรัพย์จะรับรู้เงินลงทุนเริ่มแรกด้วยวิธีราคาทุนและปรับปรุงด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการลงทุนตามสัดส่วนที่กิจการดังกล่าวมีสิทธิในสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุน นั่นคือ กิจการผู้ลงทุนจะรับรู้รายได้จากการลงทุนในรูปของส่วนแบ่งในผลกำไรหรือขาดทุนของกิจการที่ถูกลงทุน ซึ่งจะมีผลทำให้มูลค่าตามบัญชีของบัญชีเงินลงทุนในหลักทรัพย์ตามวิธีส่วนได้เสียเพิ่มขึ้นหรือลดลงแล้วแต่ว่าเป็นส่วนแบ่งในผลกำไรหรือส่วนแบ่งในผลขาดทุนของกิจการที่ถูกลงทุน นอกจากนี้ การที่กิจการที่ถูกลงทุนจ่ายเงินปันผลจะมีผล

ให้สินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุนลดลง ดังนั้นมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหลักทรัพย์จะต้องลดลงตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น วันที่ 1 กันยายน 25X5 บริษัท สอง จำกัด ซื้อหุ้นสามัญของบริษัท ขอเจริญ จำกัด จำนวน 1,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 30 บาท โดยจ่ายเป็นเงินสด บริษัท ขอเจริญ จำกัด มีหุ้นสามัญทั้งหมด 10,000 หุ้น แสดงว่าบริษัท สอง จำกัด เป็นเจ้าของหุ้นสามัญของบริษัท ขอเจริญ จำกัด จำนวน 10% ต่อมาวันที่ 1 พฤศจิกายน 25X5 บริษัท ขอเจริญ จำกัด จ่ายเงินปันผลหุ้นละ 2 บาท การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

1 ต.ค. 25X5	เงินลงทุนในตราสารทุน	30,000
	เงินสด	30,000
	บันทึกการซื้อหุ้นสามัญของบริษัท ขอเจริญ จำกัด จำนวน 1,000 หุ้นๆ ละ 30 บาท	
1 พ.ย. 25X5	เงินสด	2,000
	เงินลงทุนในตราสารทุน	2,000
	บันทึกการรับเงินปันผลจากบริษัท ขอเจริญ จำกัด จำนวน 1,000 หุ้นๆ ละ 2 บาท	

ตามวิธีส่วนได้เสียนี้ เมื่อกิจการได้รับเงินปันผลจากบริษัท ขอเจริญ จำกัด แล้ว มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนจะถูกลดลงด้วยเงินปันผลที่รับมา ซึ่งเป็นไปตามสัดส่วนที่กิจการมีสิทธิในสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุน ต่อมาในวันสิ้นปี 25X5 บริษัท ขอเจริญ จำกัด แสดงกำไรสุทธิในงบกำไรขาดทุนจำนวน 70,000 บาท จะมีผลทำให้สินทรัพย์สุทธิของบริษัท ขอเจริญ จำกัด เพิ่มขึ้น และทำให้กิจการมีรายได้ในรูปของส่วนแบ่งในผลกำไรของกิจการที่ถูกลงทุน การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

31 ธ.ค. 25X5	เงินลงทุนในตราสารทุน	7,000
	ส่วนแบ่งกำไรจากบริษัท ขอเจริญ จำกัด	7,000
	บันทึกรับรู้ส่วนแบ่งในผลกำไรของบริษัท ขอเจริญ จำกัด ตามสัดส่วนที่กิจการมีสิทธิ $70,000 \times 10\%$	

บริษัท สอง จำกัด แสดงบัญชีส่วนแบ่งกำไรจากบริษัท ขอเจริญ จำกัด ในงบกำไรขาดทุนของงวดปัจจุบัน ตามวิธีส่วนได้เสียนี้ มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในตราสารทุน ณ วันสิ้นปี 25X5 เท่ากับ $30,000 - 2,000 + 7,000 = 35,000$ บาท เพิ่มขึ้นจำนวน 5,000 บาท ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามสิทธิในสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุนนั่นคือสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ขอเจริญ จำกัด ในวันสิ้นปี 25X5 เพิ่มขึ้นเท่ากับกำไรสุทธิประจำปี หักด้วยเงินปันผลจ่ายระหว่างปี คือ $70,000 - (10,000 \times 2) = 50,000$ บาท

การลงทุนในตราสารทุน

เงินลงทุนในตราสารทุนได้แก่ เงินลงทุนในหุ้นบุริมสิทธิ เงินลงทุนในหุ้นสามัญ เป็นต้น การลงทุนในหุ้นสามัญอาจก่อให้เกิดผลทางการบัญชีที่แตกต่างกันตามสัดส่วนของการลงทุน กล่าวคือ การลงทุนในหุ้นสามัญของกิจการอื่นไม่เกินร้อยละ 20 จะถือว่าการลงทุนดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดอิทธิพลใดๆ ต่อกิจการผู้ลงทุน กิจการจึงต้องบันทึกบัญชีเงินลงทุนในตราสารทุนดังกล่าวตามวิธีราคาทุน หากมีการลงทุนในหุ้นสามัญของกิจการอื่นๆ ตั้งแต่ร้อยละ 20 แต่ไม่เกินร้อยละ 50 จะถือว่ากิจการผู้ลงทุนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ (Significant influence) ต่อกิจการผู้ลงทุน และเกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่คือ ผู้ลงทุนจะกลายเป็นบริษัทร่วม (Associate company) กิจการผู้ลงทุนจะต้องจัดทำงบการเงินสองรูปแบบคือ งบการเงินเฉพาะกิจการ (Separate financial Statements) ซึ่งแสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีราคาทุน และงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity method financial statements) ซึ่งจะแสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีส่วนได้เสีย นอกจากนี้ หากมีการลงทุนในหุ้นสามัญของกิจการอื่นๆ เกินกว่าร้อยละ 50 จะถือว่ากิจการผู้ลงทุนมีอำนาจควบคุมกิจการที่ถูกลงทุนซึ่งจะถูกเรียกว่าบริษัทย่อย (Subsidiary company) ส่วนกิจการผู้ลงทุนจะถูกเรียกว่าบริษัทใหญ่ (Parent company) ซึ่งต้องจัดทำงบการเงินสองรูปแบบคือ งบการเงินเฉพาะกิจการที่มีการแสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยตามวิธีราคาทุน และงบการเงินรวม (Consolidated financial statements) ซึ่งเป็นงบการเงินของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยมารวมกัน

นอกจากนี้ วิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารทุนนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของตราสารทุนนั้นว่าเป็นตราสารทุนที่จดทะเบียนซื้อขายอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ เรียกว่าตราสารทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด (Marketable securities) ส่วนตราสารทุนที่ไม่ได้จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ เรียกว่าตราสารทุนที่ไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาด (Non-marketable securities) หรือเงินลงทุนทั่วไป

ตราสารทุนในความต้องการของตลาด

ตราสารทุนในความต้องการของตลาดเป็นตราสารที่มีการซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่อง เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น จึงมีผลให้สามารถกำหนดมูลค่ายุติธรรมของตราสารนั้นได้ทันทีเนื่องจากมีราคาขาย หรือราคาเสนอซื้อหรือเสนอขายที่มีการเผยแพร่ที่เป็นปัจจุบันต่อสาธารณชน มูลค่ายุติธรรม (Fair value) หมายความว่าจำนวนเงินที่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ยังมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน เมื่อกิจการลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดแล้ว กิจการจะต้องมีการจำแนกประเภทของเงินลงทุนดังกล่าวเป็นสองประเภทคือ ตราสารทุนเพื่อค้า (Trading securities) หรือตราสารทุนเพื่อขาย (Available-for-sale securities) ตามวัตถุประสงค์ของการลงทุนดังกล่าว

ตราสารทุนเพื่อค้า

ตราสารทุนเพื่อค้า หรือหลักทรัพย์เพื่อค้า เป็นเงินลงทุนในตราสารทุนในความต้องการของตลาดที่กิจการถือไว้โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะขายในอนาคตอันใกล้ ทำให้กิจการถือหลักทรัพย์นั้นไว้ในระยะเวลาสั้นๆ เพื่อหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ ตราสารทุนเพื่อค้าจึงมีอัตราความผันผวนสูง เมื่อกิจการลงทุนในตราสารทุนเพื่อค้าแล้ว กิจการจะบันทึกบัญชีเงินลงทุนดังกล่าวตามวิธีราคาทุน และ ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน จะต้องแสดงมูลค่าของเงินลงทุนด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ในงบการเงิน ซึ่งก็คือ : ราคาคิดของหลักทรัพย์นั้นๆ ในวันที่จัดทำงบการเงินนั่นเอง ทั้งนี้ กิจการจะต้องรับรู้ผลต่างที่เกิดขึ้นระหว่างราคาทุนของเงินลงทุนกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ในงบการเงิน เรียกว่ารายการกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อค้า (Unrealized profit or loss from trading securities) แสดงในงบกำไรขาดทุนประจำงวดนั้นๆ

สำหรับการแสดงเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้าในงบแสดงฐานะการเงินนั้น ต้องพิจารณาว่าเป็นเงินลงทุนชั่วคราว (Temporary investment) หรือเงินลงทุนระยะยาว (Long-

term investment) เงินลงทุนชั่วคราวเป็นเงินลงทุนที่กิจการตั้งใจจะถือไว้ไม่เกิน 1 ปี รวมถึงหลักทรัพย์เพื่อค้า หลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป และตราสารหนี้ที่จะครบกำหนดภายใน 1 ปี ทั้งนี้ กิจการจะแสดงเงินลงทุนชั่วคราวในงบแสดงฐานะการเงินในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียน

ส่วนเงินลงทุนระยะยาวเป็นเงินลงทุนที่กิจการตั้งใจจะถือไว้เกินกว่า 1 ปี ได้แก่ หลักทรัพย์เพื่อขาย เงินลงทุนทั่วไป และตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด กิจการจะแสดงเงินลงทุนระยะยาวในงบแสดงฐานะการเงินในส่วนของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

ตัวอย่าง วันที่ 1 กันยายน 25X5 บริษัท สาม จำกัด ซื้อหุ้นสามัญของบริษัท คงเจริญ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 3,000 หุ้นในราคาหุ้นละ 30 บาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเก็งกำไรระยะสั้น การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

1 ก.ย. 25X5	เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า	90,000	
	เงินสด		90,000
	บันทึกเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า		

ต่อมาในวันสิ้นปี 25X5 ราคาปิดของหุ้นสามัญของบริษัท คงเจริญ จำกัด (มหาชน) เท่ากับ 26 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

31 ธ.ค. 25X5	ขาดทุนที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อค้า	12,000	
	เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า		12,000
	บันทึกปรับปรุงเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า		
	ให้แสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม $(30-26) \times 3,000$		

การแสดงรายการในงบการเงินประจำปี 25X5 เป็นดังนี้

บริษัท สาม จำกัด งบกำไรขาดทุน ประจำปี เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25X5	
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	
ขาดทุนที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อค้า	(12,000)

บริษัท สาม จำกัด งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5	
สินทรัพย์	
สินทรัพย์หมุนเวียน	
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า	78,000

วันที่ 11 มกราคม 25X6 บริษัท สาม จำกัด ขายหุ้นสามัญทั้งหมดของบริษัท คงเจริญ จำกัด (มหาชน) ในราคา 31 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

11 ม.ค. 25X6	เงินสด	93,000
	เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า	78,000
	กำไรจากการขายหลักทรัพย์	15,000
	บันทึกการขายเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้าและ	
	รับรู้กำไรจากการขาย (31-26) × 3,000	

การแสดงรายการในงบการเงินประจำปี 25X6 เป็นดังนี้

รายได้อื่นๆ	บริษัท สาม จำกัด	
	งบกำไรขาดทุน	
	ประจำปี เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25X6	
	กำไรจากการขายหลักทรัพย์	15,000

ตราสารทุนเพื่อขาย

ตราสารทุนเพื่อขาย หรือหลักทรัพย์เพื่อขาย หมายถึง ตราสารทุนในความต้องการของตลาดซึ่งไม่ถือเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้า กิจกรรมจำแนกการลงทุนในตราสารทุนเป็นประเภทเพื่อขายเมื่อวัตถุประสงค์ในการซื้อตราสารทุนดังกล่าวไม่ใช่เพื่อเป็นการเก็งกำไรระยะสั้น แต่อาจเป็นวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น การรับเงินปันผลในอนาคต หรือเพื่อกลยุทธ์ทางธุรกิจอื่นๆ เมื่อกิจการลงทุนในตราสารทุนเพื่อขายแล้ว กิจการจะบันทึกบัญชีเงินลงทุนดังกล่าวตามวิธี

ราคาทุน และ ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน จะต้องแสดงมูลค่าของเงินลงทุนด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ในงบการเงิน ซึ่งก็คือ ราคาปิดของหลักทรัพย์นั้นๆ ในวันที่จัดทำงบการเงินนั่นเอง ทั้งนี้ กิจการจะต้องรับรู้ผลต่างที่เกิดขึ้นระหว่างราคาทุนของเงินลงทุนกับมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ในงบการเงิน เรียกว่ารายการกำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขาย (Unrealized profit or loss from available-for-sale securities) แสดงในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จประจำงวดนั้นๆ ในส่วนของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น

ตัวอย่าง วันที่ 20 ธันวาคม 25X5 บริษัท สี่ จำกัด ซื้อหุ้นสามัญของบริษัท งามเจริญ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 400 หุ้นในราคาหุ้นละ 70 บาท โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเก็งกำไรระยะสั้น การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

20 ธ.ค. 25X5	เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	28,000
	เงินสด	28,000
	บันทึกเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	

ต่อมาในวันสิ้นปี 25X5 ราคาปิดของหุ้นสามัญของบริษัท งามเจริญ จำกัด (มหาชน) เท่ากับ 75 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

31 ธ.ค. 25X5	เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	2,000
	กำไรที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อขาย	2,000
	บันทึกปรับปรุงเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	
	ให้แสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม $(75-70) \times 400$	

การแสดงรายการในงบการเงินประจำปี 25X5 เป็นดังนี้

บริษัท สี่ จำกัด	
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	
ประจำปี เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25X5	
รายได้/ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	
.....	_____
กำไรสุทธิ	XXX
กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น	
กำไรที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อขาย	2,000
.....	_____
กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	<u>XX</u>

สำหรับการแสดงรายการเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายในงบแสดงฐานะการเงินนั้นขึ้นอยู่กับความตั้งใจของกิจการที่จะถือเงินลงทุนดังกล่าวเกินหรือไม่เกินหนึ่งปี ทั้งนี้ หากกิจการตั้งใจจะถือเงินลงทุนดังกล่าวไม่เกินหนึ่งปีจะแสดงไว้ในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียน แต่หากตั้งใจจะถือเงินลงทุนดังกล่าวเกินกว่าหนึ่งปี ก็จะแสดงในส่วนของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ตามตัวอย่างนี้ สมมติว่าบริษัท สี่ จำกัด ตั้งใจจะถือเงินลงทุนในบริษัท งามเจริญ จำกัด เกินกว่าหนึ่งปี การแสดงรายการในงบแสดงฐานะการเงินเป็นดังนี้

บริษัท สี่ จำกัด	
งบแสดงฐานะการเงิน	
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5	
สินทรัพย์	
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	30,000
	หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น
ส่วนของผู้ถือหุ้น	
ทุนหุ้นสามัญ	
กำไรสะสม	
องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น	2,000

บริษัท สี่ จำกัด แสดงรายการกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จประจำปี 25X5 ในส่วนของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น และแสดงรายการดังกล่าวในงบแสดงฐานะการเงินในส่วนของผู้ถือหุ้นภายใต้ชื่อว่า “องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น” ต่อจากกำไรสะสม

วันที่ 31 ธันวาคม 25X6 ราคาปิดของหุ้นสามัญของบริษัท งามเจริญ จำกัด (มหาชน) เท่ากับ 90 บาทต่อหุ้น การบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

31 ธ.ค. 25X6	เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	6,000	
	กำไรที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อขาย		6,000
	บันทึกปรับปรุงเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย		
	ให้แสดงด้วยมูลค่ายุติธรรม $(90-75) \times 400$		

การแสดงผลการในงบการเงินประจำปี 25X6 เป็นดังนี้

บริษัท สี่ จำกัด	
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	
ประจำปี เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25X6	
กำไรสุทธิ	XXX
กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น	
กำไรที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อขาย	6,000
.....	_____
กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	<u>XX</u>

บริษัท สี่ จำกัด	
งบแสดงฐานะการเงิน	
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X6	
สินทรัพย์	
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	36,000
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
ส่วนของผู้ถือหุ้น	
ทุนหุ้นสามัญ	
กำไรสะสม	
องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น	8,000

วันที่ 25 มกราคม 25X7 บริษัท สี่ จำกัด ขายหุ้นสามัญทั้งหมดของบริษัท งามเจริญ จำกัด (มหาชน) ในราคา 83 บาทต่อหุ้น การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปเป็นดังนี้

25 ม.ค. 25X7 เงินสด	33,200	
กำไรที่ยังไม่เกิดจากหลักทรัพย์เพื่อขาย	8,000	
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า		36,000
กำไรจากการขายหลักทรัพย์		5,200
บันทึกการขายเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายและ รับรู้กำไรจากการขาย (83-70) × 400		

การแสดงรายการในงบการเงินประจำปี 25X7 เป็นดังนี้

บริษัท สี่ จำกัด	
งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	
ประจำปี เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25X7	
รายได้/ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	
กำไรจากการขายหลักทรัพย์	5,200
กำไรสุทธิ	XXX
กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น	
.....	—
กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	<u>XX</u>

บริษัท สี่ จำกัด	
งบแสดงฐานะการเงิน	
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X7	
สินทรัพย์	
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	
เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย	-
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
ส่วนของผู้ถือหุ้น	
ทุนหุ้นสามัญ	
กำไรสะสม	
องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น	-

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นว่าวิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายนั้น กิจการจะต้องแสดงผลค่าของเงินลงทุนดังกล่าวด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ในงบการเงิน และยังไม่รับรู้รายการกำไรหรือขาดทุนที่ยัง

ไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายเป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน แต่จะแสดงอยู่ในส่วนของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น และแสดงภายใต้ส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นองค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นในงบแสดงฐานะการเงิน

ประจำปี 25X5 และ 25X6 กำไรขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์เพื่อขายนี้ จะถูกรับรู้เป็นรายได้หรือค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนเมื่อกิจการได้ขายเงินลงทุนดังกล่าวออกไปในปี 25X7

ตราสารทุนที่ไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาด

ตราสารทุนที่ไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาดเป็นตราสารของกิจการที่ไม่ได้จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ กิจการที่ลงทุนในตราสารดังกล่าวจะไม่สามารถจัดประเภทการลงทุนเป็นหลักทรัพย์เพื่อค้าหรือหลักทรัพย์เพื่อขายได้ แต่จะเรียกเงินลงทุนดังกล่าวว่าเป็นเงินลงทุนทั่วไป กิจการจะใช้วิธีราคาทุนในการบันทึกบัญชีและแสดงเงินลงทุนทั่วไปในงบแสดงฐานะการเงินเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ตามความตั้งใจที่จะถือเงินลงทุนทั่วไปเป็นการชั่วคราวหรือเป็นการถือครองระยะยาว

การลงทุนในตราสารทุนตั้งแต่ร้อยละ 20 แต่ไม่เกินร้อยละ 50

การลงทุนในตราสารทุนที่มีสิทธิออกเสียง (หุ้นสามัญ) ตั้งแต่ร้อยละ 20 แต่ไม่เกินร้อยละ 50 จะมีผลให้กิจการผู้ลงทุนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อกิจการที่ถูกลงทุน ซึ่งเรียกว่าบริษัทร่วม การมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญหมายถึง การที่กิจการผู้ลงทุนมีอำนาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของกิจการที่ถูกลงทุน แต่ยังไม่ถึงระดับที่จะควบคุมหรือควบคุมร่วมในนโยบายดังกล่าว

ตัวอย่าง วันที่ 1 มกราคม 25X5 บริษัท หก จำกัด ซื้อหุ้นสามัญของบริษัท จงเจริญ จำกัด คิดเป็นร้อยละ 25 ของหุ้นสามัญทั้งหมดของบริษัท จงเจริญ จำกัด โดยจ่ายเป็นเงินสดจำนวน 125,000 บาท ในวันนั้น บริษัท จงเจริญ จำกัด มีส่วนของผู้ถือหุ้นประกอบด้วยทุนหุ้นสามัญ 200,000 บาท และกำไรสะสม 300,000 บาท สำหรับปี 25X5 บริษัท จงเจริญ จำกัด มีกำไรสุทธิ 180,000 บาท และจ่ายเงินปันผล 40,000 บาท

การซื้อหุ้นสามัญของบริษัท จงเจริญ จำกัด นี้มีผลให้บริษัท จงเจริญ จำกัด มีสถานะเป็นบริษัทร่วมของบริษัท หก จำกัด ดังนั้น บริษัท หก จำกัด จึงต้องจัดทำทั้งงบการเงินเฉพาะกิจการ และงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5 ดังนี้

กิจการผู้ลงทุนที่มีบริษัทร่วมนั้น จะต้องจัดทำงบการเงินสองรูปแบบคือ งบการเงินเฉพาะกิจการ (Separate financial statements) ซึ่งแสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีราคาทุน หรือหากบริษัทร่วมเป็นบริษัทที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์นั้น อาจจัดประเภทเงินลงทุนในบริษัทร่วมเป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายก็ได้ บัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมจะถูกแสดงในงบแสดงฐานะการเงินในส่วนของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน นอกจากนี้ กิจการผู้ลงทุนจะต้องจัดทำงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย (Equity method financial statements) ซึ่งจะแสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีส่วนได้เสียด้วย

ข้อแตกต่างระหว่างงบการเงินเฉพาะกิจการกับงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสียนั้น มีอยู่สองประเด็นหลักคือ ประเด็นแรกคือรายได้จากการลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจะอยู่ในรูปของเงินปันผลรับ ส่วนในงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสียจะอยู่ในรูปของส่วนแบ่งในผลกำไรหรือขาดทุนที่กิจการผู้ลงทุนมีสิทธิในบริษัทร่วม ส่วนประเด็นที่สองคือ มูลค่าของบัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมที่แสดงในงบการเงินเฉพาะกิจการจะแสดงด้วยมูลค่าต้นทุนของเงินลงทุนดังกล่าว ส่วนในงบการเงินตามวิธีส่วนได้เสียนั้น มูลค่าของบัญชีเงินลงทุนในบริษัทร่วมจะเปลี่ยนแปลงไปตามสินทรัพย์สุทธิของ บริษัทร่วมตามสัดส่วนที่กิจการผู้ลงทุนมีสิทธิ (ตามสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทร่วม)

(หน่วย: พันบาท)	งบแสดงฐานะการเงิน เฉพาะกิจการ	งบแสดงฐานะการเงิน ตามวิธีส่วนได้เสีย
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	225	225
ลูกหนี้การค้า	120	120
สินค้าคงเหลือ	130	130
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
เงินลงทุนในบริษัทร่วม	125	160
ที่ดิน	300	300
อาคาร-สุทธิ	280	280
อุปกรณ์สำนักงาน-สุทธิ	190	190
รวมสินทรัพย์	1,370	1,405
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้การค้า	180	180
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
เงินกู้ระยะยาว	350	350
ส่วนของผู้ถือหุ้น		
ทุนหุ้นสามัญ	300	300
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	90	90
กำไรสะสม	450	485
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	1,370	1,405

เงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีส่วนได้เสีย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5 เท่ากับ $125,000 + 180,000 \times 25\% - 40,000 \times 25\% = 160,000$ บาท ส่วนกำไรสะสมของบริษัท หก จำกัด ผู้ลงทุนนั้นในงบแสดงฐานะการเงินเฉพาะกิจการซึ่งแสดงบัญชีเงินลงทุนตามวิธีราคาทุนนั้น ได้รวมเงินปันผลรับเป็นรายได้ไว้จำนวน $40,000 \times 25\% = 10,000$ บาท จึงต้อง

หักออกจากกำไรสะสมดังกล่าวและบวกด้วยส่วนแบ่งกำไรจากบริษัทร่วมซึ่งเป็นรายได้จากการลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีส่วนได้เสียจำนวน $180,000 \times 25\% = 45,000$ บาท แทน จึงทำให้กำไรสะสมของบริษัท หก จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5 ในงบแสดงฐานะการเงินตามวิธีส่วนได้เสีย เท่ากับ $450,000 - 10,000 + 45,000 = 485,000$ บาท

การลงทุนในตราสารทุนเกินกว่าร้อยละ 50

การลงทุนในตราสารทุนที่มีสิทธิออกเสียง (หุ้นสามัญ) เกินกว่าร้อยละ 50 จะมีผลให้กิจการผู้ลงทุนมีสถานะเป็นบริษัทใหญ่ ซึ่งมีอำนาจควบคุมกิจการที่ถูกลงทุนที่เรียกว่าบริษัทย่อย อำนาจควบคุมหมายถึง อำนาจในการกำหนดนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของบริษัทย่อย เพื่อให้บริษัทใหญ่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมต่างๆ ของบริษัทย่อย

บริษัทใหญ่จะต้องจัดทำงบการเงินสองรูปแบบคือ งบการเงินเฉพาะกิจการซึ่งแสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยตามวิธีราคาทุน หรือหากบริษัทย่อยเป็นบริษัทที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์นั้น อาจจัดประเภทเงินลงทุนในบริษัทย่อยเป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายก็ได้ บัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยจะถูกแสดงในงบแสดงฐานะการเงินในส่วนของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ทั้งนี้บริษัทใหญ่จะรับรู้รายได้จากการลงทุนในบริษัทย่อยในรูปของเงินปันผลรับ

นอกจากนี้ บริษัทใหญ่จะต้องจัดทำงบการเงินรวม (Consolidated financial statements) ด้วย งบการเงินรวมเป็น

งบการเงินของกลุ่มกิจการที่นำเสนอเสมือนว่าเป็นงบการเงินของกิจการเดียวกัน ในการจัดทำงบการเงินรวมนั้น บริษัทใหญ่จะต้องนำรายการสินทรัพย์และหนี้สินของทั้งบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยมารวมกัน ทั้งนี้ บัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่อยู่ในงบการเงินของบริษัทใหญ่นั้น แสดงถึงความเป็นเจ้าของในส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อย จึงถูกตัดออกไปในการจัดทำงบการเงินรวม นั่นคือ งบการเงินรวมจะไม่แสดงบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อย และจะแสดงส่วนของผู้ถือหุ้นเฉพาะ ส่วนที่เป็นของบริษัทใหญ่เท่านั้น ในบางกรณี บริษัทใหญ่อาจซื้อหุ้นสามัญของบริษัทย่อยไม่ครบทั้งหมด จึงมีผลให้ในงบแสดงฐานะการเงินรวมแสดงรายการ “ส่วนได้เสียที่ไม่ มีอำนาจควบคุม” (Noncontrolling interest) ต่อจากกำไรสะสมในส่วนของผู้ถือหุ้น ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุมนี้คือ ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยที่บริษัทใหญ่ไม่ได้ครอบครองเป็นเจ้าของ ตัวอย่างเช่น บริษัทใหญ่ลงทุนซื้อหุ้นสามัญของบริษัทย่อยคิดเป็นร้อยละ 90 ดังนั้น ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยที่บริษัทใหญ่ไม่ได้เป็นเจ้าของคิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งจะถูกรายงานเป็นส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม

ตัวอย่าง ในวันที่ 31 ธันวาคม 25X5 บริษัท หก จำกัด ซื้อหุ้นสามัญของบริษัท เกลิมเจริญ จำกัด จำนวน 7,000 หุ้น ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70 ของหุ้นสามัญทั้งหมดของบริษัท เกลิมเจริญ จำกัด โดยจ่ายเป็นเงินสดจำนวน 560,000 บาท ดังนั้น บริษัท หก จำกัด จึงมีสถานะเป็นบริษัทใหญ่ เนื่องจากมีอำนาจในการควบคุมบริษัท เกลิมเจริญ จำกัด ซึ่งมีสถานะเป็นบริษัทย่อยจากการถือหุ้นสามัญเกินกว่าร้อยละ 50 งบแสดงฐานะการเงินของบริษัททั้งสอง และงบแสดงฐานะการเงินรวม ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5 มีดังต่อไปนี้

(หน่วย: พันบาท)	บริษัทใหญ่	บริษัทย่อย	งบการเงินรวม
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	300	190	490
ลูกหนี้การค้า	190	70	260
สินค้าคงเหลือ	280	250	530
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	110	50	160
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนในบริษัทย่อย	560	-	-

(หน่วย: พันบาท)	บริษัทใหญ่	บริษัทย่อย	งบการเงินรวม
ที่ดิน	500	400	900
อาคาร-สุทธิ	470	290	760
อุปกรณ์สำนักงาน-สุทธิ	320	140	460
สิทธิบัตร-สุทธิ	120	130	250
รวมสินทรัพย์	2,850	1,520	3,810
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้การค้า	330	210	540
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	240	150	390
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เงินกู้ระยะยาว	1,000	360	1,360
ส่วนของผู้ถือหุ้น			
ทุนหุ้นสามัญ	700	200	700
ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	80	170	80
กำไรสะสม	500	430	500
ส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม			240
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	2,850	1,520	3,810

จากตัวอย่างนี้ จะเห็นว่าในงบแสดงฐานะการเงินรวมนั้น จะไม่แสดงรายการบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อย และส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อย เนื่องจากเป็นรายการที่มีความเกี่ยวข้องกันจึงต้องตัดออกไปในการจัดทำงบแสดงฐานะการเงินรวม และจากการที่บริษัทใหญ่ซื้อหุ้นสามัญของบริษัทย่อยเพียงร้อยละ 70 ดังนั้น บริษัทย่อยจึงมีผู้ถือหุ้นอีกกลุ่มหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 30 ซึ่งถูกเรียกว่าส่วนได้เสียที่ไม่มีอำนาจควบคุม และจะปรากฏในงบแสดงฐานะการเงินรวมเท่านั้นด้วยมูลค่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5 เท่ากับ 30% ของส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อย (800,000 บาท) หรือเท่ากับ 240,000 บาท

การลงทุนในตราสารหนี้

เงินลงทุนในตราสารหนี้ ได้แก่ เงินลงทุนในหุ้น

กู้ กิจการผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปของดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดไว้ในใบหุ้นกู้ การบัญชีสำหรับเงินลงทุนตราสารหนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของหุ้นกู้นั้นว่าเป็นหุ้นกู้ที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์หรือไม่ และขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการลงทุนซื้อหุ้นกู้

หากหุ้นกู้ที่กิจการลงทุนซื้อนั้นเป็นหุ้นกู้ที่จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ กิจการจะต้องจำแนกประเภทของเงินลงทุนในตราสารหนี้เป็นสามประเภท คือ เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้า เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย หรือเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือไว้จนครบกำหนด กล่าวคือ หากกิจการมีความตั้งใจที่จะซื้อตราสารหนี้ดังกล่าวเพื่อเป็นการเก็งกำไรในระยะเวลาสั้นๆ กิจการจะต้องจัดประเภทการลงทุนในตราสารหนี้นี้เป็นเงินลงทุนในหลัก

ทรัพย์เพื่อค่า ซึ่งจะวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเหมือนกรณีที่เป็นการลงทุนในตราสารทุน แต่หากกิจการมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีความสามารถและมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะถือครองตราสารหนี้นี้ไว้จนกว่าจะครบกำหนดได้ก่อนที่ระบุไว้ตามสัญญาแล้ว กิจการจะต้องจัดประเภทการลงทุนในตราสารหนี้นี้เป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือไว้จนครบกำหนด สำหรับวัตถุประสงค์ประสงค์ของการลงทุนในตราสารหนี้อื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว กิจการจะต้องจัดประเภทการลงทุนในตราสารหนี้นี้เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์

เพื่อขาย ซึ่งมีวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเหมือนกรณีที่เป็นการลงทุนในตราสารทุน

สำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือไว้จนครบ

กำหนดนั้น กิจการจะต้องแสดงมูลค่าของเงินลงทุนดังกล่าวในงบแสดงฐานะการเงินด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized cost) ซึ่งเป็นราคาทุนของเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่ได้มาตั้งแต่แรกเริ่ม บวกหรือหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสมของส่วนต่างระหว่างราคาทุนเริ่มแรกกับมูลค่าที่ตราไว้ (Par value) การตัดจำหน่ายดังกล่าวต้องคำนวณโดยใช้วิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงหรือวิธีอื่นใดที่ให้ผลไม่แตกต่างจากวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอย่างมีนัยสำคัญ การตัดจำหน่ายโดยใช้ดอกเบี้ยที่แท้จริงนั้น ก็คืออัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่จะได้รับในอนาคต (จากดอกเบี้ยและเงินต้นเมื่อครบกำหนดได้ก่อน) เท่ากับราคาตามบัญชีของตราสารหนี้

ตัวอย่าง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 25X5 บริษัท เจ็ด จำกัด ลงทุนซื้อหุ้นกู้ของบริษัท เรี้ยวเจริญ จำกัด โดยจ่ายเป็นเงินสดจำนวน 105,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์อย่างแน่วแน่ที่จะถือครองหุ้นกู้นี้ไว้จนครบกำหนดได้ก่อนในวันที่ 1 มกราคม 25X6 หุ้นกู้นี้มีราคาตราไว้ 100,000 บาท และจ่ายดอกเบี้ยในอัตรา 8% ต่อปีทุกวันสิ้นปี

บริษัท เจ็ด จำกัด ต้องจัดประเภทการลงทุนในหุ้นกู้นี้เป็นเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือไว้จนครบกำหนด และต้องคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงซึ่งเป็นอัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ได้รับจากดอกเบี้ยปีละ $100,000 \times 8\% = 8,000$ บาทเป็นเวลา 5 ปี และเงินต้นที่ได้รับคืนเมื่อครบกำหนดได้ก่อนอีก 5 ปีข้างหน้าจำนวน 100,000 บาท มีค่าเท่ากับราคาตามบัญชีของหุ้นกู้ 105,000 บาท โดยมีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงเท่ากับ 6.7875% ต่อปี ตารางราคาทุนตัดจำหน่ายเป็นดังนี้

วันที่	เงินสดรับ จากดอกเบี้ย (1)	ดอกเบี้ยรับที่แท้จริง = ราคาตามบัญชีต้นปี x ดอกเบี้ยที่แท้จริง (2)	การตัดจำหน่าย ส่วนแตกต่าง (3) = (1) - (2)	ราคาทุน ตัดจำหน่าย
1 ม.ค. 25X5				105,000
31 ธ.ค. 25X6	8,000	7,127	873	104,127
31 ธ.ค. 25X7	8,000	7,068	932	103,195
31 ธ.ค. 25X8	8,000	7,004	996	102,199
31 ธ.ค. 25X9	8,000	6,937	1,063	101,136
31 ธ.ค. 25X0	8,000	6,864	1,136	100,000

การบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไปของบริษัท เจ็ด จำกัด เป็นดังนี้

1 ม.ค. 25X5	เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	105,000	
	เงินสด		105,000
	บันทึกการซื้อหุ้นกู้โดยมีความตั้งใจที่จะถือไว้จนครบกำหนดไถ่ถอน		
31 ธ.ค. 25X5	เงินสด	8,000	
	ดอกเบี้ยรับ		7,127
	เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด		873
	บันทึกการรับดอกเบี้ยเป็นเงินสดและตัดจำหน่ายส่วนแตกต่าง		

การแสดงรายการในงบการเงินประจำปี 25X5 เป็นดังนี้

รายได้อื่นๆ	บริษัท เจ็ด จำกัด	
	งบกำไรขาดทุน	
	ประจำปี เพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25X5	
	ดอกเบี้ยรับ	7,127
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	บริษัท เจ็ด จำกัด	
	งบแสดงฐานะการเงิน	
	ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5	
	สินทรัพย์	
	เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด	104,127

สำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้ที่ไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาด หรือตราสารหนี้ที่ไม่ได้จดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ ถือว่าเป็นเงินลงทุนทั่วไป แสดงในงบแสดงฐานะการเงินด้วยราคาทุน

ผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงิน

การรับรู้ผลกำไร (ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นจากหลักทรัพย์ที่แตกต่างกันตามแต่ละประเภทเงินลงทุน ส่งผลผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงินของกิจการแตกต่างกัน ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง วันที่ 1 มกราคม 25X1 บริษัท อยากรซื้อ

จำกัด ลงทุนซื้อตราสารหนี้ของบริษัท อยากรขาย จำกัด เป็นเงิน 1 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 5% กำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน มูลค่ายุติธรรมของหุ้นกู้ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25X1 เท่ากับ 1.04 ล้านบาท

ต่อไปนี้เป็น การเปรียบเทียบผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงิน แยกตามแต่ละประเภทของการลงทุน (สมมติกิจการไม่มีผลการดำเนินงานจากแหล่งอื่นและไม่มีเรื่องภาษีเข้ามาเกี่ยวข้อง) โดยพิจารณาเปรียบเทียบงบแสดงฐานะการเงินของบริษัท อยากรซื้อ จำกัด ณ วันที่ 1 มกราคม 25X1 และ ณ 31 ธันวาคม 25X1 ข้อมูลงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

สำหรับงวด 1 ปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X1 และผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

(บาท)

งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 1 มกราคม 25X1	หลักทรัพย์เพื่อค้า	หลักทรัพย์เพื่อขาย	ตราสารหนี้ที่จะถือ จนครบกำหนด
เงินสดและรายการเทียบเท่า	1,500,000	1,500,000	1,500,000
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	1,000,000	1,000,000	1,000,000
รวมสินทรัพย์	2,500,000	2,500,000	2,500,000
หนี้สิน	500,000	500,000	500,000
ทุนหุ้นสามัญ	2,000,000	2,000,000	2,000,000
กำไรสะสม	-	-	-
รวมหนี้สินและส่วนทุน	2,500,000	2,500,000	2,500,000

งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X1	หลักทรัพย์เพื่อค้า	หลักทรัพย์เพื่อขาย	ตราสารหนี้ที่จะถือ จนครบกำหนด
เงินสดและรายการเทียบเท่า	1,550,000	1,550,000	1,550,000
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	1,040,000	1,040,000	1,000,000
รวมสินทรัพย์	2,590,000	2,590,000	2,550,000
หนี้สิน	500,000	500,000	500,000
ทุนหุ้นสามัญ	2,000,000	2,000,000	2,000,000
กำไรสะสม	90,000	50,000	50,000
กำไร(ขาดทุน)ที่ยังไม่เกิดขึ้นฯ	-	40,000	-
รวมหนี้สินและส่วนทุน	2,590,000	2,590,000	2,550,000

งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งวด 1 ปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม 25X1	หลักทรัพย์เพื่อค้า	หลักทรัพย์เพื่อขาย	ตราสารหนี้ที่จะถือ จนครบกำหนด
ดอกเบี้ยรับ	50,000	50,000	50,000
กำไร(ขาดทุน)ที่ยังไม่เกิดขึ้นฯ	40,000	-	-
กำไรสุทธิ	90,000	50,000	50,000

อัตราส่วนทางการเงิน ณ 30 มิถุนายน 25X1	หลักทรัพย์เพื่อค้า	หลักทรัพย์เพื่อขาย	ตราสารหนี้ที่จะถือ จนครบกำหนด
ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets, ROA)	3.47%	1.93%	1.96%
ผลตอบแทนต่อส่วนทุน (Return on Equity, ROE)	4.31%	2.39%	2.44%

จะเห็นได้ว่าประเภทของเงินลงทุนส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงินแตกต่างกันออกไป ดังนั้นนักวิเคราะห์การลงทุน นักลงทุน และผู้ซึ่งบการเงิน ต้องเข้าใจผลกระทบจากการรับรู้กำไร(ขาดทุน) ที่ยังไม่เกิดขึ้นของหลักทรัพย์ประเภทต่างๆ ในงบการเงิน และการวัดมูลค่าของการลงทุนว่าใช้วิธีราคายุติธรรม (Fair value method) หรือวิธีราคาทุน (Cost method)

บทสรุป

บทความนี้เป็นบทความที่อธิบายมาตรฐานการบัญชีสำหรับเงินลงทุนประเภทตราสารหนี้และตราสารทุน ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 โดยอธิบายเงินลงทุนทั้งที่อยู่ในความต้องการของตลาดและไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาด โดยที่ตราสารทุนในความต้องการของตลาดสามารถจำแนกประเภทเป็นตราสารทุนเพื่อค้า

หรือตราสารทุนเพื่อขาย ส่วนตราสารหนี้ในความต้องการของตลาดสามารถจำแนกประเภทเป็นตราสารหนี้เพื่อค้า ตราสารหนี้เพื่อขาย หรือตราสารหนี้ที่ถือไว้จนครบกำหนด ซึ่งหากเป็นตราสารในความต้องการของตลาดแล้วจะต้องแสดงในงบแสดงฐานะการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่ในงบการเงิน ส่วนตราสารที่ไม่ได้อยู่ในความต้องการของตลาดนั้น กิจการจะแสดงด้วยราคาทุนในงบแสดงฐานะการเงิน ในบทความนี้ยังได้แสดงการรายงานรายการเงินลงทุนและรายการที่เกี่ยวข้องในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จและงบแสดงฐานะการเงินโดยละเอียด ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเงินลงทุนต่อผู้นำมาตรฐานการบัญชีไทยฉบับที่ 105 มาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับที่ 27 (ปรับปรุง 2552) และมาตรฐานการบัญชีไทย ฉบับที่ 28 (ปรับปรุง 2552) ไปใช้ปฏิบัติ ตลอดจนทั้งสร้างความเข้าใจในเรื่องเงินลงทุนต่อผู้ซึ่งบการเงินได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- คูษฎี สงวนชาติ, วรศักดิ์ ทุมมานนท์ และพงศ์พรต ฉัตรภรณ์. (2555). *การบัญชีขั้นสูง 1*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 27 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ.(2552). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 28 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม. (2552). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 105 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราดาร์ทุน (ฉบับที่ 40 เดิม). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Robinson, T., E. Henry, W. Pirie, & M. Broihaha. (2013). *International Financial Reporting and Analysis (2nd Ed.)*. [n.p.]: John Wiley & Sons.
- Robinson, T., E. Henry, W. Pirie, and M. Broihaha. (2013). *International Financial Reporting and Analysis Workbook*. [n.p.]: John Wiley & Sons.
- Wild, J., K. Shaw, B. Chiappetta, and W. Kwok. (2013). *Principles of Financial Accounting*. [n.p.]: McGrawHill.